

NIESPRAWIEDLIWIE (166) *av*

W pisowni łącznej (149), w rozłącznej (17).

Wszystkie e oraz a jasne.

comp niesprawiedliwi(e)j (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII (z Cn) – XVIII w. s.o. sprawiedliwy.

1. *Wbrew temu jak należy, wbrew słuszności (zawsze z czyjś krzywdą jako skutkiem); (per)inique Vuty, PolAnt, Mącz, Modrz, Cn; iniuste Vulg, Modrz, Calag, JanStat, Cn; minus iuste Modrz, JanStat; iniuriouse Calep, Cn; nequiter, non recte Modrz; contra fas a. ius a. legem, indigne, nullo iure Cn (153) : Otóż żalobliwa matka ktoreé lyn dzis tak okrutnie ij niesprawiedliwie iest zawiešson na krzyżu. OpecŻyw 158, 159; MetrKor 57/120v, 59/282v; BielŻyw 4, 44, 118, 161; BierRozm 15; Męże krwawe zowie thy ktorzy niesprawiedliwie ładzą, bioracz dari za ktore skazuią na śmierec niewinnie. WróbŻołt Iv; Alem ia niebył natym ładze/ yełli go tak ładzono iako mnie/ niemoże być niesprawiedliwiei. SeklWyzn Av; SeklKat I3; MurzNT 61; Zgrzešlyłim y wšlyšcy špołu y z oycy náłłymi/ Baczem iż nyešpráwyedliwye tu wšlytko czynimy [...] Obrażáýac máyełtat twoy [Boga] LubPs Y2v, S5 marg; GroicPorz ppv; Iob karząc przyiaćiele z okrućieńštwá/ okázuie że niešpráwyedliwie [non aequo iudicio] był káran od Bogá Leop Iob 19 arg; y rozkrzewili šie ći co mie nienawidzą niešpráwyedliwie. Leop Ps 37/20, Lev 19/15, Eccli 14/4; UstPraw C, Ev, H4, H4v [3 r.]; RejFig Aa2v; RejZwierz 10, 32v; BibRadz Lev 19/15, Ps 81/2, 2.Mach 4/40, 8/16; zábiłeš y wzyąłeš niešprawiedliwie/ á ták wiedz / gdzye pši lizáli krew Nábothowe/ tám będą tákież y twoię lizác. BielKron 85v; Lubufki powiát odłáczon iest od Polški niešpráwyedliwie/ gdzie thám kilka kfiążát leży Polškich práwyh dziedzicow w košćiele S. Piotrá BielKron 362, 158v, 373v, 392v, 418; KwiatKsiąż C4; Mącz 82c, 281d; HistRzym 75; RejPos 172v; RejZwierc 43v, 56; Niešpráwyedliwie fektę Heretykow z Mnichy zrownywaćie/ gdyż oni iáko Heretycy od Košćiołá łá potępieni/ á Mnifzy záwšze mieyšce šwoie w košćiele mieli. WujJud 213; ále y tych luđzi šwiętych przodkow wálzych dochody bezboźnie łupićie/ á co Bożego y Košćielnego iest/ niešpráwyedliwie šobie przywłázczaćie. WujJud 230v, 4, 34v marg, 126v, 128, L13v; BudBib 4.Esdr 11/41, Eccli 34/20[21]; A gđzie małz o tym pišmo: iż BOG iest špráwyedliwy y miłofierny/ á iż nic nie czyni niešpráwyedliwie k woli nikomu. CzechRozm 217; PaprPan Hh2v; Wczem teź záwieram práwo o wráćaniu pieniędzy ábo podatkw niešpráwyedliwie wziętych. ModrzBaz 76; Bárzo tedy niešpráwyedliwie czyniá/ ktorzi o šwá rzecz luđzi šwemu pánowániu poddáne ładzą. ModrzBaz 88v; Aleby táki ártýkuł trzebá vštáwić/ iż ná kogoby to pewnie przewieđziono/ iżby niešpráwyedliwie šwe⁸⁰ beneficium dochod ošzácował [qui ... compertus foret paum verus fuisse [in] iudicanda sui sacerdotii aestimatione]/ ten okrom tego/ žeby był zá krzywoprzyšiężcę rozumian/ niechby one⁸⁰ beneficium zbył ModrzBaz 138v, 36v, 75, 88v [3 r.], 92, 95, 133; Calag 531a; inne zakonne pány/ ktorým šię froga być zdáłá: barzo iá zle do onego Amelbertá fundatorá odniošły/ y niešpráwyedliwie obzáłowály SkarŻyw 193; StryjKron 452 marg; To y tym podobne rzeczy/ ktorými mię lzy niešłufznie/ y ktore mi teź niešpráwyedliwie przyczytá CzechEp 88, *4v, 51, 56, 77, 140 (9); Niechayže káždy z tákowych špraw y poštepkow vważa/ kto šię tu Bogu niešpráwyedliwie równájąc/ moc šobie iego przywłázcza NiemObr 154, 63, 91, 137; ArtKanc D9v; GórnRozm Fv [2 r.]; PaprUp F; Calep 538b; LatHar 163, 290, 338; WujNT 740, 1.Petr 2/23;*

[*król Władysław*] obaczywając iż rzemieślnicy w przedawaniu rzeczy niesprawiedliwie się zachowali/ ná to uczynił prawo osobne *SarnStat* 285 [*idem* 625, 930], 160, 226, 625, 795, 798 [2 r.], (12); *SkarKaz* 2a; *GosłCast* 71.

W *połączeniach szeregowych* (3): gdi požądamy majątnoſcy niesprawiedliwie/ zdradą/ chitrością/ zofzukanym y ſkodą bliźnego našzego *SeklKat* M4; Iż chocia ty mnie nieſłachetny człecie ná to wiedzieſz/ ábych ia niecnotliwie/ niesprawiedliwie/ á niepobożnie s płaczem á s krzywdą bliźniego ſwego nábywał żywności ſwoiey/ á prawie iáko s kámieniá vżywał chlebá ſwego *RejPos* 71v, 71v; [Ya Marek Furmann zeznamam [...] yſch pana Barthoſcha Kargá [...] yeſtem nieſprawiedlywie zlie y vpornye obmowil. *ZapWpol* 1547 204/132v].

W *przeciwstawieniach* »ſprawiedliwie, w ſprawiedliwoſci ... nieſprawiedliwie« (2): bo y ci ktorzy lotroſtwem żywi ſą vżywaią ſwoich częſci w ſprawiedliwoſci/ Bo złodzieie gdyby łupem nie ſprawiedliwie ſie dzielili, wnet by od towarzyszow [!] źbici byli *BielŻyw* 119; *WysKaz* 7.

W *charakterystycznych połączeniach*: *nieſprawiedliwie (po)brać* (3), *ciężać* (2), *dzielić* (2), *dzierżać*, *dekreta ferować*, *karać*, *naby(wa)ć* (6), *obżalować*, *odjąć*, *oskarżyć* (2), *oszacować*, *poſądzać* (2), *posiadać*, *poſiąść*, *przedawać*, *przeczytać*, *przypisować*, *przywłaſzczać* (3), (o)*ſądzić* (26), *skazać* (5), *skazanie*, *strofować*, *szacować*, *winować*, *wziąć* (6), *zadawać*, *zbierać* (2), *zdać* (7), *zwać*.

Szeregi: »bezwprawnie i nieſprawiedliwie« (1): Ale cosmy tez w tey ziemi Inflanckiey [...] od 30 lat trzymali bez prawnie y nie ſprawiedliwie wzięto y prawie iako gwałtem wydarto *ActReg* 41.

[»nieſprawiedliwie i fałszywie«: aby [*pan Bartosz Karga*] pyenyądze na mnye nyęſprawiedlywy y ffalfchiwy wygrał *ZapWpol* 1547 204/132v].

»nieſprawiedliwie i gwałtem« (1): dochody koſcielne ná pożytki ſwoie obroćili. á drugie nieſprawiedliwie y gwałtem Kátholikom odiawży: miniſtrami ſwemi oládzili. *SkarKaz* 45 3b.

»łakomie a (i) nieſprawiedliwie« (2): *RejWiz* 191v; Ale dziś rodzicy ni ocz ſię więcey nie ſtáraią/ iedno áby bogáto dzieci zoſtáwili/ y corkom wielkie poſági łakomie y nieſprawiedliwie (duſze ſwe dla dzieci głupie tráćąc) zbieráli. *SkarŻyw* 143.

»nędnie a nieſprawiedliwie« (1): A gdy ná cię przydą iákie myſli á iákie pokuſy ſwiátá tego/ ábyſ nędnie á nieſprawiedliwie nábywał bogáctwá á roſkoſzy iego *RejPos* 107.

»niemiłosiernie i nieſprawiedliwie« (1): Pánie Boże day I. M. X. K. rychłe vpámiętánie: ktorzy nas ták niemiłosiernie y nieſprawiedliwie ſádzi *CzechEp* 99.

»nieſprawiedliwie, (albo, i) niepobożnie« [*szyk* 3:1] (4): Kradną á greſſá poddany/ gdi nieſprawiedliwie/ albo niepobożnie przedaią/ kupuią/ płaczą/ robyą/ flużą/ bierzą przełożonym ſwoym albo ynym *SeklKat* L2v; wyznawáiąc iż zgrzeſzyli/ á nieſprawiedliwie y niepobożnie uczynili [*inigue egimus, impie egimus*]. *BibRadz* 3.Reg 8/47; *Mącz* 170c; *RejPos* 71v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»nieſłusznie i nieſprawiedliwie« (3): á iáko to ſobie y nieſłufznie y nieſprawiedliwie przywłaſzcza/ żeby on miał być namiáſtkiem ábo Wikáryim iego [*Chryſtusa*]; y iáko nic y do Piotra ſ. Apoſtołá Chriſtuſowe^{go} nie ma. *CzechEp* 421, 88, 92.

»niewiernie i niesprawiedliwie« (1): A iefli więc [*rajca łupy wojenne*] niewiernie y nieśpráwiedliwie Oddał/ co w boin dołtał y ná krwawym źniwie: Przypłacał tego dobrze y zá to lię wtydził *KlonWor* 17.

»(jeśli) sprawiedliwie a(1)bo niesprawiedliwie« (5): *RejPos* 85, [323]; *CzechEpPorz* **2; tylko o tym mył ieft/ iákoby co wylichwił/ zyfkął/ śpráwiedliwie álbo nieśpráwiedliwie. *WerGośc* 214; *SarnStat* 1269.

»swowolnie a niesprawiedliwie« (1): A iżby nie káždy mogł śwowlonie á nieśpráwiedliwie donáźać kogo do śędźiego/ ábo komu wczem winę dáwać [*Ac ne ... permittatur iniuste vel deferendi nomen alicuius vel accusandi*]/ ma być wftáwiono karánie ná tákowe. *ModrzBaz* 85v.

»niesprawiedliwie a nieprawie wstydlowie« (1): Niech będzie wftáwione karánie ná powodową ftronę/ ktora nieśpráwiedliwie á nie práwie wtydlowie [*iniuste et parum verecunde*] poftępuie/ iefliże w rzeczy śwey vpádnie *ModrzBaz* 87v.

»niesprawiedliwie, zdradliwie« (1): a ktore zamky, wołóczy. y zyemie. y wodi wyeky xyadz mośkyewśky nieśprawiedlywe sdradlywie [...] pobral *LibLeg* 10/96.

»złościwie a niesprawiedliwie« (1): ábowiem złościwie á nieśpráwiedliwie záwŹze lie záchowali przeciwko mnie Pánu śwemu y przeciwko woley mey. *RejZwierc* 257.

a. *W połączeniu z wyrazami, w których znaczeniu już mieści się pojęcie krzywdy [w tym: mordować, prześladować (3), przykrość czynić, soczyć, ścisnąć, ucisnąć, utrapion, wzgardzić, wydrzeć (4), złość popełnić, złupić] (17) :* Poćwirdzeni śą kthorzy prześladowali mie nieprzyjaciele mogli/ nieśprawiedliwie/ częgom nie wziął tom wypłacał *TarDuch* A6; A niechci będą zeľromoceni pyźni boć nieśpráwiedliwie złośc nademną popełnili [*iniuste iniquitatem fecerunt*] *WróbŻółt* 118/78, 37/20, oo5v, 118/122; Nyeśpráwyedliwye przykrości mnye záwŹdy czynili [...] Dług ktoregom winyen nye był ná mnye wycyągáli. *LubPs* P6v; *UstPraw* Ev; *Damnatus esse repetundarum et de repetundis*, Przekazan yeft álbo potępion w tym co nieśpráwiedliwie wydárł ná ludziach kiedy był Stároftą álbo wrzędnikiem *Mącz* 77c, 77c; *RejPos* 115v; *ModrzBaz* 27, 75; *SkarŻyw* 88; *GórnRozm* Fv; *SarnStat* 954.

W przeciwstawieniu: »śłusznie i sprawiedliwie ... niesprawiedliwie« (1): To śpóeczne prześládowanie roźnych śynow Abráhámowych/ figurą ieft kościołá Kátholickiego haeretyki śłufnie y śpráwiedliwie karzącego: y haeretykow śynow niewolnice/ nieśpráwiedliwie kościoł prześládujących. *WujNT* 662.

Szereg: »niesprawiedliwie albo nieśłusznie« (1): Ieft tu co chwalić/ gdy kto dla śumnienia Bożego/ fráfunki odnośi/ będąc nieśpráwiedliwie ábo nieśłufnie vtrapiony. *CzechRozm* 233.

2. *Niezgodnie z prawdą, kłamliwie, fałszywie (13) :* *MetrKor* 34/134v; A iefli nieśpráwiedliwie przyśyęgam/ áby mię Pan Bog zátrácił [...]. A ieflim ieft fáłszywy w tey przyśyędze moiey/ áby mię Pan Bog zágubił *GroicPorz* h3; Abowiem śye to trafia iż y Powod czáfem nie śłufnie kogo winuie/ y świádkowie nie śpráwiedliwie świádczą. *GroicPorz* o, h3, aav, aa2v [2 r.]; Były śprzodku miedzy Lutrem á Zwingliuśem frogie śpory y roznice o tym Sákramencie [...] tedyć ono fáłź [...] iákoby nieśpráwiedliwie Kátholikowie náśzy o niezgodzie miedzy Lutrem á Zwingliuśem powiádáli. *WujJud* 248v; *ModrzBaz* 86v; *SkarŻyw* 519; *StryjKron* 452.

Szeregi: »niesprawiedliwie a krzywie« (1): A iefli nieprawiedliwie á krzywi przyfyęgafz/ day pánie Boże [...] przekłétwo *GroicPorz* aa2.

»sprawiedliwie abo niesprawiedliwie« (1): łákomy człowiek/ łprawiedliwie/ ábo nie łprawiedliwie [...] nie raz/ ále łto kroć przyśięże. *GórnRozm* F.

Synonimy: **1.** *bezprawnie, fałszywie, łotrowskie, niepobożnie, nieprawnie, niesłusznie, niesprawnie, niezbożnie, swowolnie, zdradliwie, złościwie, złośliwie; 2.* *fałszywie, krzywie.*

Cf **SPRAWIEDLIWIE**

AK